

Landsbygdsminister Jennie Nilsson

LRFs utvecklade synpunkter på regeringens frågor till sakrådet om framtida CAP i april 2021

LRF och några av LRFs branschavdelningar deltog vid det sakråd som Näringsdepartementet anordnade i april. LRF har också tagit del av Jordbruksverkets skrivelser från mars 2021 om eco-scheme och om kostnadsuppskattningar för den strategiska CAP-planen.

Eco scheme är det största nya inslaget i nästa CAP – ettåriga ersättningar för miljön, klimatet och djurvälståndet. LRF delar den övergripande synen om att jordbruket i Europa och Sverige behöver bli än mer hållbart, såväl miljömässigt, ekonomiskt som socialt. Vi hade dock gärna sett en annan utveckling av jordbrukspolitiken än den förändring vi nu har framför oss. Politiken kan vara ett smörjmedel för att förändringar i en viss riktning kommer på plats, men för omfattande svängningar av politiken skapar minskad tilltro. Den förestående förändringen som innebär att en betydande del av direktorsättningarna i den första pelaren ska göras om till ettåriga eco scheme riskerar att bli en sådan omfattande svängning som gör att de tre benen i hållbarhetsbegreppet inte balanserar. För många företag kommer den förestående reformen att innebära långt större förändringar än den förra trots att den för Sveriges del innebär att gårdsstödet utjämnades, särskilt när andra förestående ändringar med förändringar t.ex. ändringar av grundvillkoren (tvärvillkor) och eventuella EU-instrument för fördelning av direktstödet räknas in. LRF anser vidare att Jordbruksverkets förslag till tillämpning av eco scheme inte är tillräckligt verkningsfull för att nå målen med politiken.

Nuvarande gårdsstöd (förgröningsstödet inkluderat) uppgår till cirka 2 000 kronor per hektar, och detta stöd kommer minska till i storleksordningen 1 200 – 1 600 kronor beroende på hur stor andel som man på EU-nivå beslutar ska öronmärkas till eco scheme och hur man nationellt beslutar att eco scheme ska finansieras. Förändringen kommer att påverka alla lantbruksföretag i hela landet, oavsett produktionsinriktning så länge de har jordbruksmark. I en skrivelse till regeringen från mars 2021 pekar LRF på att enligt våra beräkningar kommer nettoinkomsten för ett företag med 200 hektar spannmålsodling att minska med i storleksordningen 40 procent om gårdsstödet minskar med 25 procent och för en mjölkgård med 100 mjölkkor med i storleksordningen 20 procent. Detta om aktuella företag inte kan återvinna ett sänkt gårdsstöd via eco schemes som ger en högre ersättning än enbart för intäktsbortfall och merkostnader för uppställda villkor.

LRFs synpunkter på Jordbruksverkets förslag till ettåriga miljöersättningar

Jordbruksverket föreslår i sin skrivelse från mars 2021 att det förslag de lämnade i december 2020 om eco scheme i stort ligger fast. Detta innebär att nuvarande femåriga ersättning för ekologisk produktion och tvååriga ersättning för omställning till ekologisk produktion slås samman och flyttas till pelare 1 som ettåriga eco scheme, att den femåriga ersättningen för fånggröda och vårbearbetning samt nytillkomna ersättning för mellangröda flyttas till pelare 1 samt att det införs en ersättning för blommande slättbygd. Den senare ersättningen föreslås i mars utökas till att också omfatta blommande kantzoner i skogsbygd.

LRF har i tidigare skrivelse klargjort att vi inte vill se ekologisk produktion som en ettårig miljöersättning i pelare 1, nuvarande ersättningar bör ligga kvar i pelare 2. Vi ser hellre ersättningar som kan lämnas för riktade miljöåtgärder oavsett om produktionen är ekologisk eller inte. Många företag har inte förutsättningar att ställa om till ekologisk produktion vilket gör att många kommer stå utanför ersättningen.

Företag med ekologisk produktion påverkas också av neddragningen av gårdsstödet på cirka 500 kronor per hektar och detta faktum kvarstår oavsett vilken pelare ersättningen lämnas från. Fördelen är att det kan bli enklare med en ettårig ersättning. Övriga förändringar som Jordbruksverket har föreslagit borde kunna genomföras även om ersättningen ligger kvar i pelare 2. Jordbruksverket pekar på att en ettårig ersättning kommer att leda till ökad anslutning och därmed en mer omfattande produktion av ekologiska produkter i landet. För att detta ska fungera i praktiken är det avgörande att det finns marknadsförutsättningar för en ökning. Det är inte ett rimligt alternativ för lantbrukare att tvingas sälja produkterna utan det merpris som ekoprodukter kan ge, vilket blir följderna av en obalans mellan utbud och efterfrågan. Jordbruksverkets slutsats att omställningen till ekologisk produktion kommer att öka enbart för att ersättningen görs ettårig haltar alltså. För en lantbrukare är också beslutet att ställa om sin produktion till ekologisk mer långsiktig än ett ettårsperspektiv. En reflexion är att den samlade effekten av Jordbruksverkets förslag om att flytta ekoersättningen till pelare 1 inte ger samma ökning av miljönyttan som om kommande budgetutrymme för de ettåriga miljöersättningarna satsas på nya miljöåtgärder.

Vi anser vidare att Sverige också bör införa ettåriga ersättningar där en viss andel av beloppet utgörs av incitament och här skulle t.ex. Jordbruksverkets alternativa förslag om precisionsbrukande kunna vara ett alternativ. Ökade insatser för precision av brukandet leder bland annat till en lägre resursförbrukning och ökad hållbarhet i brukandet.

LRF kan acceptera Jordbruksverkets övriga förslag om fånggröda, vårbearbetning och mellangröda samt blommande slättbygd och kantzoner i skogsbygd men vill att vissa delar justeras samt att ersättningsnivåerna uppfattas som attraktiva. Vi skulle vilja ha ett mer omfattande stödområde för fånggröda och vårbearbetning. Vårbearbetning skulle kunna vara en åtgärd för hela landet, men syftet skulle snarare vara minskad erosionsrisk än minskat växtnärläckage längre norrut. Vad gäller blommande slättbygd och

kantzoner i skogsbygd så återstår flera frågetecken kring ersättningsnivåer och stödområde. LRF hade hellre sett åtgärder som fungerar i den aktiva produktionen istället för att mark ska tas ur produktion men förslaget från Jordbruksverket förefaller vara så pass balanserat att det inte ger alltför oönskade effekter för den aktiva produktionen. Det är också positivt att åtgärden är tänkt att kunna kombineras med grundvillkoret om miljötytor. LRF ser också behov av fler alternativ till eco scheme eftersom vissa branscher kommer att missgynnas särskilt, se senare i brevet.

Kompensatoriska åtgärder

Jordbruksverket föreslår att ersättningen för naturbetesmarker liksom kompensationsstödet bör höjas för att kompensera de lantbruksföretag som har sämre förutsättningar att ta del av de ettåriga miljöersättningarna. Enligt Jordbruksverkets förslag är det enbart ersättningen för ekologisk produktion som lämnas för all jordbruksmark i hela landet och där lämnas ersättning för naturbetesmarker indirekt via djurhållningen. LRF delar synen att kompensatoriska åtgärder är nödvändiga. Detta förutsätter dock att det finns tillgängliga medel. Nuvarande omfattning av pelare 2 (landsbygdsprogrammet) uppgår till i storleksordningen 5,4 miljarder kronor per år (med förstärkningen som presenterades vid vårandringsbudgeten kommer omfattningen att öka till i storleksordningen 5,6 miljarder). Jordbruksverket pekar på att denna omfattning inte är tillräcklig för att nå målen med politiken, då har de ändå lyft bort bredbandsstöd, stöd för kommersiell service och de miljöersättningar de föreslår flytta till pelare 1. Se mer om budgetfrågor senare i detta brev.

Kompensatoriska åtgärder i vissa delar av landet riskerar dock att leda till en snedvridning för andra delar av landet. För företag utanför kompensationsstödsområdet kommer eco scheme enligt Jordbruksverkets förslag att bli en förlustaffär eftersom liggande förslag endast innebär ersättningar som täcker det intäktsbortfall och de merkostnader som åtgärderna, t.ex. anläggning av fånggröda, medför. Verket föreslår visserligen höjda ersättningar men konstruktionen medför ändå inte att man lämnar en ersättning som överskrider intäktsbortfall och merkostnader. Övriga satsningar i pelare 2 med investeringsstöd och kompetensutveckling med mera har en helt annan karaktär än direktersättningar och effekten för företagens årliga verksamhet blir inte densamma. Kompensationsstödet är också en ersättning som beräknas utifrån de kostnadsnackdelar som framför allt klimatet medför men eftersom denna ersättning inte har samma flora av villkor som miljöersättningar och eco scheme blir effekten av ersättningen annorlunda och är helt avgörande för konkurrenskraften i dessa områden.

Ersättning för vall

Företag utanför kompensationsstödsområdet med omfattande vallproduktion drabbas dessutom dubbelt genom att det vallstöd som idag lämnas med 500 kronor per hektar föreslås tas bort utöver sänkningen av gårdsstödet. För dessa företag, som ofta har mjölk- eller nötköttproduktion, är nötkreatursstödet mycket viktigt och en sänkning av det skulle ytterligare spä på negativa effekter. Därtill kommer företag med hästar som i flera

fall kan ha svårigheter att ta del av de ettåriga miljöersättningar Jordbruksverket har föreslagit. Hästar ingår heller inte i beräkningsunderlaget för kompensationsstödet vilket gör att många företag med hästverksamhet är helt undantagna från kompensationsstöd. Vissa företag med vallproduktion utanför kompensationsstödsområdet kompenseras till viss del genom Jordbruksverkets förslag om ersättning för ekologisk vallodling i just dessa områden. LRF har tidigare påtalat de positiva miljöaspekterna med vallodling i en skrivelse till Näringsdepartementet och det är tydligt, inte minst tydliggjordes det vid det seminarium om CAP som LRF anordnade för lantbrukets organisationer den 21 april, att det inte finns förståelse för Jordbruksverkets förslag om att ta bort vallstödet. En ytterligare företagsgrupp som kommer ha små möjlighet att ta del av de ettåriga miljöersättningarna är trädgårdsföretag.

LRF ser behov av fler ettåriga ersättningar

Sammanfattningsvis anser LRF att det behövs en bredare palett av ettåriga ersättningar i pelare 1 i syfte att stärka möjligheten för fler företag, och fler branscher, att stärka miljöarbetet. Det finns flera lämpliga ersättningsformer bland de varianter på ettåriga miljö- och djurvälståndersättningar som Jordbruksverket presenterade men avråder från i sin rapport från mars 2021 och LRF har vid olika tillfällen framfört fördelen med olika alternativ.

Det kommer dock bli en utmaning att få alla delar på plats till år 2023 och LRF menar, återigen, att det bör övervägas om alla delar måste finnas på plats redan 2023 eller om nya ersättningsformer kan införas successivt. LRF har tidigare påtalat att det inte är rimligt att Jordbruksverkets möjligheter att bygga IT-system för handläggning av CAP-ersättningarna begränsar det nationella genomförandet av CAP. LRF har också tidigare framfört att för trädgårdssektorn skulle en ettårig miljöersättning för IP Sigill kunna vara ett alternativ.

Investeringsstödet

En viktig ersättning inom CAP är investeringsstödet. LRF nås nu av signaler från flera av våra regioner att de medel som avsatts under övergångsåren redan är in-tecknade hos länsstyrelserna. Jordbruksverket har också pekat på att förprövningsstatistiken under 2020 hade ökat jämfört med föregående år. De utökade områden som Jordbruksverket har föreslagit för investeringsstödet med tydligare satsningar på t.ex. täckdikning och bevattningsdammar är efterfrågade av LRFs medlemmar. Behovet är mycket stort och det gör att det krävs tillräckligt budgetutrymme för investeringsstödet.

Pågående EU-förhandlingar

Pågående EU-förhandlingar om tak på direktstöd, omfördelningsstöd och nedtrappning av stöd riskerar också att leda till att gårdsstödet och eventuellt andra ersättningar i pelare 1 minskar för enskilda företagare. LRF ser med oro på utvecklingen av förhandlingarna på EU-nivå och förespråkar att Sverige inte ska införa något av dessa omfördelade

instrument. Om utfallet av EU-förhandlingarna innebär att medlemsländerna måste införa ett eller flera instrument för fördelning av direktstöd förutsätter LRF att Näringsdepartementet och Jordbruksverket för diskussioner och inhämtar synpunkter från lantbruksbranschen.

I förhandlingarna om EU-regelverket ingår också förändringar av grundvillkoren (nytt namn på tvärvillkor). Här ser LRF med oro på delar av utvecklingen. Vi uppskattar att Jordbruksverket gjort och gör utredningar av förändringarna. De signaler vi får från Jordbruksverket pekar på att det finns flera orosmoment i kommande EU-regelverk där nya och ändrade grundvillkor kan leda till en kraftigt ökad regelbörda för företagen. Det är viktigt att EU-kommissionen förstår de specifika nationella förutsättningarna för jordbruksproduktion och att detta kan tas i beaktande i tillämpningen av kommande regelverk.

Även frågan om definition av aktiv jordbrukare kan leda till bekymmer. Vissa förslag som har cirkulerat riskerar att leda till problem för företag som har diversifierad verksamhet och inkomster från annat än ren jordbruksverksamhet. LRF anser att kravet på aktivitet bör utgå ifrån hur jordbruksmarken brukas snarare än den ekonomiska aktiviteten och kringverksamhet på företagen. LRF delar därför regeringens ställningstagande att det är viktigt med en stor flexibilitet för medlemsländerna i EU-regelverket.

Budgeten för CAP behöver stärkas

Jordbruksverket har i sin rapport om kostnadsuppskattningar för CAP pekat på att nuvarande omfattning av pelare 2 (cirka 5,4 miljarder kronor per år) inte räcker för att uppnå målen med politiken, dvs målen i livsmedelsstrategin och miljömålen. De förslag Jordbruksverket lämnat till exempel om höjning av ersättningsnivåer i miljöersättningen för naturbetesmarker, höjning av kompensationsstödet och förstärkt budget för investeringsstödet ryms inte inom nuvarande budget även om åtgärderna för bredband och kommersiell service flyttas från pelare 2.

Jordbruksverket har i sin skrivelse om kostnadsuppskattningar för den strategiska planen pekat på att en flytt av medel från pelare 1 till pelare 2 skulle kunna leda till försämrad svensk konkurrenskraft på marknaden för jordbruksprodukter. Det är troligt att t.ex. Danmark och Tyskland kommer att göra överföringar från pelare 1 till pelare 2 och enligt beräkningar av den tyska bondeorganisationen Deutscher Bauernverband (DBV) kommer gårdsstödet uppgå till i storleksordningen 150 euro per hektar i Tyskland när överföringar är gjorda (omfördelningsstöd tillkommer också). Det är i samma storleksordning som Jordbruksverket beräknat att gårdsstödet kommer bli i Sverige efter omfördelning till eco scheme. LRF ser att en flytt av pengar från pelare 1 till pelare 2 skulle försämra produktionsförutsättningarna i Sverige och leda till försämrad ekonomisk konkurrenskraft i förhållande till andra länder. Vi motsätter oss kraftfullt att en flytt av medel från pelare 1 till 2 skulle finansiera luckorna i finansieringen av pelare 2. Det som

krävs är därför en stärkt nationell medfinansiering. Ökad nationell medfinansiering är en förutsättning för att nå målen i den nationella livsmedelsstrategin.

LRF ser ett behov av en ökad budget på i storleksordningen 1 miljard kronor per år för CAPs andra pelare i Sverige. Detta inbegriper t.ex. höjningar i kompensationsstödet, förstärkt investeringsstöd, bibehållet vallstöd och att behålla ekologisk produktion i pelare 2. Eftersom finansieringen från EU minskar från och med år 2023 innebär detta att en mycket omfattande höjning av den nationella medfinansieringen krävs, troligen i storleksordningen 2 miljarder kronor per år.

Palle Borgström
Förbundsordförande Lantbrukarnas Riksförbund